

Catedra de medicină judiciară și toxicologie a I.M.F. din Tg.-Mureș
(cond.: prof. Zoltán Ander)

ETICA MEDICALA IN PERIOADA TRECERII DE LA CAPITALISM LA SOCIALISM

Z. Ander

Hotaririle plenarei din iunie a C.C. al P.M.R. atrag atenția și asupra problemei responsabilității și eticii medicale. Este deci o sarcină de mare actualitate să dezbatem în deosebi problema eticii medicale în lumina ideologiei marxist-leniniste, pentru a contribui la ridicarea nivelului conștiinței profesionale, socialiste a medicilor.

1. *Cîteva trăsături caracteristice ale eticii medicale în capitalism.*

Studiul istoriei ne arată că din cele mai vechi timpuri clasele stăpînitoare au monopolizat știința căutînd să o pună în slujba exploatării. Acest lucru e deosebit de evident în stadiul imperialist al capitalismului. În această perioadă, medicina este subordonată intereselor monopolurilor. În institutele de cercetări științifice se urmărește realizarea obiectivelor impuse de monopolurile capitaliste, unele cuceriri și rezultate ale microbiologiei, chimiei și fizicii fiind transformate în mijloace de exterminare în masă a oamenilor.

Politica sanitară a statelor capitaliste este de asemenea subordonată intereselor clasei dominante. Statele burgheze aduc unele măsuri sanitare și de asigurări sociale numai sub presiunea luptei conștiente a clasei muncitoare. Aceste măsuri nu depășesc însă limitele înguste ale intereselor de clasă ale burgheziei.

Astfel în S.U.A. asistența medicală se află aproape exclusiv în mina medicilor și a spitalelor particulare și costă atît de scump încît este inaccesibilă pentru marea majoritate a populației. Diferite documente americane, ca de exemplu discursul lui Eisenhower din 1954, precum și diverse comisii ale senatului recunosc că asistența medicală a cetățeanului american de rînd este insuficientă, deoarece aceasta nu o poate plăti.

Contradicția fundamentală a asistenței medicale și în același timp a eticii medicale în condițiile capitalismului este deosebirea pe care o face între bolnavi, luînd drept criteriu de bază situația lor materială.

Medicul burghez are interesul să fie cit mai mulți bolnavi.

Individualismul care domină societatea capitalistă se dezvoltă pe baza proprietății particulare și a concurenței, transformînd toată societatea burgheză într-un cîmp de luptă necruțătoare.

În societatea capitalistă totul devine marfă, totul e de vînzare. Mercantilismul acesta otrăvește relațiile dintre medici, legătura dintre medic și bolnav precum și raporturile medicului cu societatea.

E o constatare banală că durata tratamentului și atenția acordată bolnavului sînt direct proporționale cu posibilitățile financiare ale acestuia

Abuzurile practicate de unii medici particulari și în unele spitale particulare, atunci când medicamentele de 10 cenți sînt vindute cu 10 dolari -- așa cum a stabilit un procuror din New York în legătură cu un caz concret deschis caleva unor adevărate excocherii.

Revista oficială a asociației medicilor din America recomandă medicilor ca înainte de a începe tratamentul să se informeze asupra situației financiare a bolnavului. În cazul în care bolnavul e îndrumat la un alt medic, se consideră drept o datorie „etică” informarea colegului despre posibilitățile materiale ale pacientului.

În condițiile capitalismului *reclama medicală* deșănțată abundă în ziare, în anunțuri, în cărțile de telefoane, etc.

Angajarea *achizitorilor de clientela* este de asemenea un obicei cu totul condamnat. Acești agenți fac reclamă stăpînitorilor lor în gări, stațiuni, hoteluri, frizerii etc.

Sînt cunoscute cîrdășiile organizate între medici (*dihotomii*) sau între medici și farmaciști în vederea unei cît mai crunte exploatare a bolnavilor. Acestea duc pur și simplu la șarlatanie. Sînt deosebit de frecvente abuzurile cu aparatele medicale (röntgen, diatermie, aparate electrice etc.).

Lozinca liberei alegeri a medicului este tot atît de fărnîcică ca și democrația burgheză. Legile burgheze interzic săracilor și bogaților deopotrivă „să doarmă sub poduri” după cum scrie A. France, dar permit tuturora dreptul de asistență medicală, fără însă a-l asigura.

Problema secretului medical este privită de asemenea numai prin *prisma interesului individual* și din această atitudine rezultă situații stranie. Astfel de exemplu, medicul nu poate deștăinui socrului boala viitorului său ginere dar are dreptul să pornească proces contra acestuia pentru onorariile neplătite și în acest caz bineînțeles secretul nu mai este obligator.

Cele spuse pînă acum nu înseamnă că în societatea capitalistă toți medicii sînt mîlposiți de patima goanei după bani. Se găsesc mulți intelectuali cinstiți, devotați poporului, care prin activitatea lor servesc interesele poporului muncitor. În lupta dintre cele două etici antagoniste, capitalistă și proletară, ei stau de partea acesteia din urmă, iar *atitudinea lor progresistă* ajunge într-o opoziție inevitabilă față de clasa dominantă reacționară. Dintr-medicii savanți progresiști ai patriei noastre, Ștefan Stîncă, Victor Babeș, Gheorghe Marinescu, acad. C. I. Parhon și alții constituie mărturii convingătoare că un medic cinstit nu poate fi silit prin nici un mijloc să-și întrebunțeze cunoștințele împotriva intereselor poporului muncitor. Așa au fost în trecut, pe teritoriul regiunii noastre, Szolyori József, întemeietorul primului spital ardelean la Tirgu-Mureș, Gecse Dániel, Knöpfler Vilmos, medic savant materialist și alții.

2. *Etica medicalu în zilele noastre.*

Unele elemente ale eticii socialiste se formează deja în condițiile societății capitaliste. Exponentul lor este proletariatul și partidul său. *Etica socialistă* reflectă și rezumă interesele etice ale luptei de clasă a proletariatului și ale societății socialiste, precum și normele etice care decurg din acestea cu privire la atitudinea oamenilor. Particularitatea morală obiectivă a proprietății socialiste constă în aceea că asigură posibilități egale fiecărui om pentru dezvoltarea sa fizică și intelectuală. Această etică socialistă face posibilă armonizarea intereselor personale cu interesele colectivității.

Lenin a scris următoarele despre morala comunistă: „Noi spunem morală este ceea ce contribuie la distrugerea societății vechi, exploatare, și la unirea tuturor celor ce muncesc în jurul proletariatului, care făurește societatea nouă, comunistă. *Morala comunistă* este acea morală care servește acestor lupte, care unește pe *oamenii muncii împotriva oricărei exploatare*”.

Între principiile moralei comuniste care exprimă conștiința socială, societății

lista se numara : patriotismul proletar, concepția socialistă despre muncă - o problemă de cinste, onoare, îndrăzneală și eroism; ideologia socialistă este, pătrunsă de spirit colectiv, de internaționalism, de umanismul socialist și de optimism.

În condițiile socialismului, medicina se dezvoltă pe baze noi. Numai în socialism ea își poate îndeplini adevărata menire: aceea de a fi în slujba sănătății poporului. Faptul că asistența medicală a populației în socialism și în regimurile care se dezvoltă în direcția socialismului a devenit o problemă de stat face posibilă unificarea profilaxiei și terapiei, planificarea științifică a muncii și lichidarea prăpastiei dintre teorie și practică, existentă în condițiile capitalismului. Secretul medical dobindește un nou sens, la fel ca și responsabilitatea medicală, dispare caracterul mercantil al activității medicale.

Medicina socialistă și dezvoltarea ei nu pot fi concepute fără o educație ideologică și politică a cadrelor medicale. Cu ajutorul concepției de viață marxist-leniniste, medicul își găsește drumul și atitudinea justă față de colectivitate, față de bolnavi și colegii săi.

În patria noastră, *făurirea bazelor societății socialiste se desfășoară în condițiile regimului de democrație populară. În cei 14 ani ce s-au scurs de la eliberare, țara noastră a cunoscut o perioadă de mare dezvoltare și în domeniul sănătății poporului. Apărarea sănătății celor ce muncesc este o sarcină de stat, activitatea rețelei sanitare devine din ce în ce mai cuprinzătoare și are un nivel calitativ din ce în ce mai ridicat.*

Transformarea și consolidarea bazei economice nu sînt suficiente pentru a se forma spontan un corp medical care să-și însușească etica nouă, socialistă. În mentalitatea multor oameni, mai ales a celor crescuți și educați în spirit burghez, dăinuiesc încă multe rămășițe ale vechiului mod de gîndire și în domeniul principiilor eticii medicale legate de profesiunea medicală; și aici se adeverește pe deplin constatarea marxistă potrivit căreia suprastructura rămîne în urma dezvoltării bazei.

Această constatare se verifică sub două aspecte :

1. Pe de o parte medicii și ceilalți muncitori sanitari, în activitatea lor zilnică depusă în serviciul sănătății poporului, *realizează etica socialistă, excluzînd în general etica burgheză, fără ca să cunoască în mod conștient esența, originea, conținutul, rolul și scopul moralei socialiste.*

2. Pe de altă parte, unii medici și muncitori sanitari, deși trăiesc în condițiile noilor relații sociale și economice sînt *subordonați încă eticii vechi, burgheze.* Prin mentalitatea lor, ei frînează dezvoltarea sistemului socialist de ocrotire a sănătății poporului.

Rezolvarea contradicțiilor de mai sus și victoria eticii socialiste vor fi complete dacă se creează unitatea dintre teoria și practica moralei socialiste.

O altă contradicție a medicinei capitaliste este faptul că *față de dezvoltarea științelor medicale, caracterul individualist al asistenței medicale asigură un cadru prea strîmt.*

În diagnostica modernă avem nevoie adesea de *aparate scumpe* care din acest motiv nu se pot găsi în număr mare în proprietatea particulară, sau dacă se găsesc în cabinete particulare nu pot fi îndeajuns de *exploatate*, randamentul lor fiind redus (Röntgen, electrocardiograf etc.). Medicul de azi are posibilitatea de a executa o muncă de înaltă calificare numai întrebunțînd asemenea aparate. În afară de aceasta, mînuirea acestor aparate presupune *cu noștințe de specialitate* precum și o *colaborare strînsă* a multor specialități medicale, irealizabile pentru marea masă a populației în condițiile sistemului burghez al cabinetelor și instituțiilor sanitare particulare. Pe scurt : dezvoltarea metodelor de diagnostic reclamă *trecerea uparaturii medicale în proprietatea socialistă.*

Aceleași constatări putem să le facem și în legătură cu *mijloacele terapeutice moderne.* Să amintim numai investițiile necesare amenajării unui bloc

operator și dotării lui cu aparate corespunzătoare (sterilizatoare, aparate de narcoză, aparatură pentru reanimare, transfuzii etc.) sau să ne referim la costul unei instalații de röntgen-terapie, nemai vorbind de perspectivele medicinii în direcția aplicării izotopilor etc.

De asemenea este irealizabil prin metode individuale obiectivul cel mai important al medicinei moderne: *profilaxia*. Depistările în masă, ameliorarea condițiilor de viață și de muncă a colectivelor mai mari (de care se ocupă igiena muncii, igiena școlară, igiena alimentară etc.) sînt realizabile numai prin *acțiuni planificate, coordonate de stat*, prin investiții sistematice.

Am putea să continuăm înșirarea argumentelor pentru a dovedi caracterul social al obiectivelor și metodelor medicinei moderne. Astfel, în domeniul *fabricării medicamentelor*, în domeniul *cercetărilor științifice, al învățămîntului medical de bază și de specializare*, acest caracter e evident: metodele colective, științifice se impun în mod obiectiv și necesar.

Apreciate din punctul de vedere al proletariatului, faptele și fenomenele care intră în domeniul eticii medicale vor avea menirea ce le revine în urma legilor dezvoltării și anume: unele vor fi lichidate, altele revizuite și reevaluate în mod critic, iar altele se vor dezvolta ducînd la o transformare calitativă.

Vor fi lichidate, în primul rînd atît *mercantilismul și individualismul*, care rezultă din contradicțiile fundamentale ale capitalismului, cît și acele *aspecte criminale* generate de fascism, înainte și în timpul celui de al doilea război mondial în lagărele de exterminare și în bazele de experiențe umane. Aici se poate încadra și activitatea falsilor oameni de știință care pregătesc războiul atomic și bacteriologic.

Necesită o *reconsiderare critică* unele categorii ale eticii medicale, ca de exemplu *secretul medical, principiul liberei alegeri a medicului, intreruperile de sarcină* (avortul artificial) și altele care prin transformarea bazei economice a societății dobîndesc o interpretare nouă, ajung într-o lumină nouă.

Se deschid noi perspective posibilității transformării calitative a unor elemente ale eticii medicale, ca de exemplu *responsabilitatea*, și unor metode cum este colaborarea și ajutorul reciproc, în sensul dezvoltării nestingerite a caracterului umanist al profesunii medicale care nu mai e încălțată de dreptul și morala burgheză. Principiul *cointeresării personale*, ca unul dintre resorturile dinamice obiective ale dezvoltării societății, acționează cu maximum de randament în societatea socialistă, fără a aduce prejudicii intereselor societății.

În țara noastră, majoritatea medicilor, înțelegînd glasul vremii, și-au pus cu sollicitudine știința și munca în slujba sănătății poporului, în cadrul asistenței medicale de stat sau cooperatiste. Dar se mai găsesc unii medici și muncitori sanitari care nu fac cinste acestui sector de activitate. Mai sînt numeroase exemple negative de medici care prin atitudinea lor mercantilă, au ajuns să contravină legilor existente. Vom aminti doar cîteva.

Între cele mai grave abateri se înșiră acelea prin care medici judicari cu înalte grade universitare au tulciut *din interese materiale*, certificate, avize, acte medico-judiciare false sau mincinoase, pentru a ocroti de rigorile legilor penale infractori de drept comun.

După cum s-a arătat la ședința de colegiu lărgit din septembrie a Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, în regiunea Cluj, de exemplu în timpul din urmă cîteva medici au fost condamnați pentru *luare de mită, avorturi criminale, dețineri de valută și aur* etc.

În Regiunea Autonomă Maghiară un colectiv de medici ai spitalului din Sinmartin *încasa pe nedrept sume de bani* de la bolnavii operați.

O altă metodă abuzivă constă în faptul că în unele spitale, *internarea* se face prin cabinetul particular al medicilor de spital, îndeosebi al șefului de

secție. Astfel, de exemplu, în Sighișoara, între 1 ianuarie—1 aprilie 1958 mulți bolnavi au ajuns în spital prin aceste cabinete particulare.

Un oftalmolog din Bacău, ademenind un bolnav de la policlinică, spunându-i că-i va da medicamente din străinătate, a luat 1500 lei pentru tratamentul unei conjunctivite foliculare.

Constituie o rușine pentru nobila misiune de medic, apucăturile „psihologice” ale unor medici din Bacău, care întrețineau conversații pseudo-savante cu și în fața bolnavilor, pentru a le putea storce onorarii ilicite.

Medicii care tratează *fără pricepere și conștiinciozitate*, vreme îndelungată, în cabinetele lor particulare, copii pentru afecțiuni care necesită internare, cauzează prejudicii sănătății publice. Mulți copii ajung din această cauză în secțiile de spital în stare muribundă, când nu mai pot fi salvați.

Datorită lipsei de vigilență a unor organe competente, în cea mai nouă carte de telefoane a Capitalei, la paginile 10—14, la capitolul „comerț, industrie și telefoane de utilitate publică”, subcapitolul „medici pe specialități”, găsim exemple de reclamă medicală întâlnite numai în condițiile capitalismului. Unii medici figurează la 5—6 specialități, firește fără să aibă de fapt titlul de medic specialist.

Atitudinea ostilă față de etica socialistă nu poate fi motivată prin lipsurile existente în munca de asistență medicală. Este absolut indicat ca statul să pretindă realizarea unor condiții sanitare ridicate de *ordin material și serioase criterii etice, la eliberarea autorizațiilor pentru cabinetele particulare*. Din punct de vedere etic este cu totul inadmisibil ca în încăperi necorespunzătoare, cu utilaj lacunar, persoane insuficient pregătite profesional, care nu se pricep la nimic, dar se angajează la orice, să pericliteze viața și sănătatea masei populare. Este clar că mercantilismul, adică medicii care comercializează știința medicală, constituie de asemenea un *pericol pentru societate*, întrucât sînt interesați în primul rînd în obținerea unui onorar cît mai mare și mai puțin în vindecarea pacientului.

Particularitățile muncii medicale oferă multe ocazii pentru comiterea unor greșeli etice, mai ales atunci cînd medicul, în mod neprincipial, din interese materiale, face deosebiri între bolnavi în ceea ce privește *internarea, plasarea, ordinea operației, medicația, timpul de internare, vizitele etc.*

Medicii care comit greșeli etice cauzează *prejudicii nu numai bolnavilor ci și întregului corp medical*. Aceste abateri deontologice au repercusiuni negative asupra majorității cadrelor medicale care lucrează cinstit și devotat cu conștiință profesională. Ele scad prestigiul și onoarea corpului medical degradînd această profesiune umanitară.

În ultimă analiză, aceste aspecte negative ale activității medico-sanitare frînează dezvoltarea societății în domeniul sanitar. Ele își au sursa în *reminiscențele capitalismului* care mai persistă în conștiința oamenilor.

Dintre reminiscențele eticii burgheze, pe lângă mercantilism mai amintim *egoismul, falsa colegialitate, pseudoumanismul, egalitarismul, arivismul, cabotinismul*. Pentru înlăturarea acestora e nevoie să dezvoltăm particularitățile caracteristice diametral opuse ale eticii socialiste, *îndeosebi dragostea de muncă și profesiune, simțul datoriei și al răspunderii*.

Pătrunzînd în masele populare, ideologia marxist-leninistă se transformă în forță materială. Această forță este mai puternică decît armele ideologice ale burgheziei.

În zilele noastre, se deslășoară o luptă aprigă între ideologia socialistă și cea burgheză. Toate manifestările ideologiei burgheze atacă în primul rînd marxism-leninismul, ideologia socialismului. De aceea se impune ca în toate domeniile frontului ideologic, deci și în cel al eticii medicale, să luăm o atitudine hotărîtă, consecventă, de partea ideilor progresiste, de partea ideologiei socialiste.

Sosit la redacție: 12 XII 1958.